

Taraj

Édesapám egy línár öntöző berendezés átadására volt hivatalos, ahova nagypapa is izgatottan készült.

Én is mehetek?- kérdezem apát.

Persze.-jött a válasz.

Hova megyünk?

Tarajra.

A terepjáró elindult a kövesút is megszűnt elhagytuk Szarvast, átrobogtunk a Nagyrátai majorságon és csak végtelen poros földutakon vitt az utunk. Körbe őszi vetések, vagy épp kukorica alá előkészítet fekete földek. Sehol egy tanya vagy falu nyoma.

Tata Taraj az nem egy település?

De az volt.

Szemébe könnycseppek szöktek.

Utoljára akkor voltam itt mikor a csikókat árendába hoztam a szórhalmi legelőre onnan vállamon a nyereggel átgyalogoltam atyai nagybátyámhoz a Hován dülő T.242. lakó Valch Istvánhoz.

Taraj eredetileg gróf Trautmansdorf József tulajdona volt, aki magyar és szlovák lakosokkal népesítette be. De az ide települt lakosok nem bírták kimondani a Trautmansdorf nevet így lett egyszerűen Taraj. A települést az öt öles út szelte ketté, a tanyák gomba mód szaporodtak összesen 158 db épült, 9 dülő (utca) lett hamar. 1902-ben megépült az iskola, amit Kecskeméti Úti Iskolának neveztek. A tanulók létszáma elérte a 100 főt első tanító Jánosdeák László volt. De épült kultúrház és bolt is, minden vasárnap Istentiszteletet tartottak az iskolába. A kommunizmus itt is megveti lábát, ezen az esős időbe embert marasztaló feketeföldön és megmutatja embertelen oldalát. Az átvonuló orosz hadsereg mindent vitt. Összeszedte az összes lovat a tanyákból. A Szloszjár dülőben az 1 km hosszú út és az Öt öles út keresztezésében álló 203 tanyából Ribárszki Isvänné szép pej kancáját is, ami évekkel később,csont soványan, de hazajött szerető gazdájához. Volt aki nem adta önként, attól vitték erőszakkal. Ugyan csak a Szloszjar dülőből így járt Uhjár György a 205 tanyában, akinek két herélt ménjét vitték az itató vályú mellől, mivel ellenállt puskatussal fejbe verték, ott rogyott össze a gémeskút mellet. Miután magához tért, nem tudta lovai elvesztését elviselni másnap az üres istállóba a jászol mellett felkötötte magát. Mire a katonák a Szloszjár dülő utolsó

tanyába Melis Jánoshoz értek nem találtak csak apró jószágot a gazda a lovakat be falazta a kazalba, nem is hozta elő azokat csak mikor már biztos volt benne, hogy nem viszik el. De nem csak a lovakat, az asszonynevet is dugdosták, aki tehette nagyobbacska lányokat elküldte más településen élő rokonokhoz, Eperjesre, Gádorosra nehogy a katonák keze közé kerüljenek. A II. világháborúba 18-60 éves korig a férfiak a fronton itthon csak az öregek, asszonyok és gyerekek vannak. Nincs erős férfikéz betakarítani a megtermett gabonát, nincs igavonó állat behordani. Egymásnak segítenek a szomszédok. Amit meghagyott a front vitte az állam. Egyre több alapélelmiszert csak jegyre, fejadag szerint lehetett megkapni. Ez a tanyasi embereket nem igen sújtotta, ők eddig is a házkörül megtermeltek mindent. Sőt ezt kihasználva elkezdődött a „batyuzás”. A pesti rokonok kérésére Magyar Imréné a Havrán dülő 297 tanyájából és a közvetlen szomszédja Puruczka Mária ki a 299 alatt lakot, megpuolt egy adag baromfit, belét benne hagyva ezzel is bizonyítva, hogy friss az árú. Fehér liszteszákba rakva bekocsikázott Orosházára és a hajnali vonattal felutazott Pestre. Hamar híre ment, hogy friss húshoz lehet jutni. Rendszeresek lettek ezek az utak és egyre veszélyesebbek is. Miután a tanyákat összeíró bizottságok járták. Szamba vették az állatállományt és a termést. De sok gyermek bújtatott ilyenkor a nagy kukoricába disznót, libát. Segítettek ebbe a pásztorok is. Ha észrevették a szénási éren álló nagy átmérőjű téglával kirakott Hajóskút gémjét égnek meresztették a tartó oszloppal függőlegesen ezt minden tanyából látni lehetet és jelezte, idegenek közelednek a település felé. De nem csak nappal, jöttek éjjel is és ha több jószágot találtak a gazdát elvitték. Így tűnt el három napra a Ponyeczki dülő 253 tanyájából Horváth János is, akinek óljában a napközbeni egy malacka helyet éjjel három szundikált. Mire haza került arca felpuffed a veréstől és pár bordája eltört. Hiszen a közellátást veszélyeztetőkkel szemben akár börtönbüntetés foganatosítását is engedélyezte a törvény. Ekkor életbe lépet a hús- és zsírellátás érdekében elrendelt a 100 kg alatti zsírsertések és a 60kg feletti hússertések vágási tilalma. Elkezdődött a zugvágások kora, félve mindentől és mindenkitől. De sokszor hívták ki vagy csak bekocsikáztak Szarvasra Dr. Domán Imre állatorvoshoz, hogy adjon papírt a disznó eltörte a lábát vagy végelgyengülésbe elhalálozott. Lettek ebből bírósági tárgyalások is, mint Bakos Lőrincné aki a T306 –ban lakott távola dülő úttól a legelő mellett két lányával. Férje hadifogságban halt meg. A bőr zárólva volt, a juh vágások engedélyhez kötve az egyik kosának bűdös sántasága lett, mellette fel is fúvódott. Már elhajította magát az utolsókat rúgta, mikor asszony létére elvágta az állat torkát. Tudta, hogy ezzel a cselekedetével törvénytelen eszközöz nyúl, de nem hagyhatta veszni. A bőrt lenyúzta, a húst tél lévén gyermekeivel fogyasztotta. A bőrt és a csontokat elásta, pedig éppen két hónapja vágott engedélyre egy másik birkát megvolt még az engedély. A bőrt a padláson száradt az

engedély feltételei szerint be kellett volna szolgáltatni, de még nem tette meg. A szomszédok, jó akarók látták, hogy a kutya birkafejet rág rögvest feljelentették. A hatósági emberek megjelentek a tanyán, de csak a kiszáradt, aszott bőrt találták, amihez vágási engedély volt. Nem hitték el neki előzetes letartóztatásba helyezték, az özvegyet. A tárgyaláson az engedélyt kiadó állatorvosnak kellett megállapítani, hogy a bőr régi vágásból származik, vagy zug vágás történt. A bőr kiszáradásából a ráncokból megállapította, hogy az egy öreg juhnak a bőre, mert vágási engedélyt csak öregekre adtak ki. Így nem történt feketevágás. Az asszonyt elengedték a folyosón várta a sírdogáló nyolc és tíz éves lányai, örömben a zokogó édesanyjuk nyakába borultak és gyalog indultak ki Szarvasról Tarajra. A kommunizmus nem csak testi fenyegetéssel bírt, hanem lelki terrort is. A minden napi zaklatások éjjel és nappal. Félni kellett a szomszédtól az irigy rokontól, hogy feljelent, megvádol. Mindenhez és mindenről papír kellett. Az én nagyapám is kölcsönadta az öreg fogatlan és vak birkáját az ugyan csak Tarajon élő másik anyai nagybátyámnak Vajgel Mihálynak, aki a Havrán dülő 309 tanyájában lakott. Kocsin elvitte az állatorvoshoz, aki kiállította a papírt a vágási engedélyt és vissza hozta a birkát. Sok tanyákban befalazták a kamra egy részét mit vagy csak a padlásról, vagy rejtett ajtón keresztül lehetett megközelíteni. De jó szolgálatot tettek a földbe vajt gabona hombárok is a kíváncsi szemek elől elrejteni legalább annyit mi a családnak szükséges. A félelem úgy átjárta a települést, hogy az addig közösségi teret biztosító kocsmá, ami a Békési út és az Öt öles út kereszteződésében állt. 1936-ban csődbe ment utolsó tulajdonosa Lestyan András aki ezután beköltözött Nagyszénásra. 1942-be életbe lépett a Jurcsek Béla – a közellátási ügyekkel megbízott államtitkár-nevével fémjelzet beszoigáltatási rendszer. A köztudatba csak Jurcsek-rendszerként élő beszoigáltatás értelmében a szántóföld kataszteri tisztajövedelmének minden aranykoronája után 10 kg kenyérgabona, illetve azzal egyenértékű egyéb termény beadásával terhelték a gazdát. De a gabona után jött az állat beszoigáltatás, döntöttek többek között a széna, burgonya, bor, zsír, tej, tojás, baromfi beadásáról. Sajnos az elkövetkező két év nagyon aszályos volt, szinte semmi nem termet, ami mégis azt elvitték. Elkezdődtek a padlás söprések. A Hován dülőben özv. Oncsik Pálné tanya 235 számú lakos nem tudta teljesíteni az 1 disznó után kirótt 10 kg zsírt, a bődön aljára zsírt tett majd gondosan becsomagolt egy Grexa téglát és ismét zsírt öntött rá. De szerencsétlenségére észre vették és 10 nap elzárással büntették. Akik ezt nem tudták teljesíteni, özvegyen maradt asszonyok tanyájukat hátra hagyva, földjüket az ép alakuló szövetkezetnek felajánva beköltöztek a közeli városba rokonhoz, ismerőshöz. Hátha munkát kapnak és megszabadulnak az őket sújtó adóktól. Mert a föld innentől „nem áldás, hanem átok”- mondta nagyapa oly sokszor. Ezt megerősítette Rákosi Mátyás 1948 augusztus 20-án Kecskeméten elmondott beszéde.”a

régi ,a megszokott , a túlzásba vitt egyéni gazdálkodás helyett a dolgozó parasztság a szövetkezés, a kölcsönös segítség és közös munka útját választja”Az MDP (Magyar Dolgozók Pártja) Központi Vezetőségének november 27-ei ülésén pedig már azt is hangsúlyozta, hogy 3-4 éven belül a parasztság 90%-ának kell rendes szocialista közös társas művelésben földet művelni. Ez volt a halálos ítélet minden kis településnek, amit szántóföldek vettek körül.1950-54 között a legfontosabb célkitűzés a kollektivizálás. A földjéhez ragaszkodó parasztság megtörése, tsz-ekbe kényszerítése. Jöttek is az agitátorok. Ha a gazdát nem találták otthon, cukorkával a gyerekeket édesgették magukhoz, hogy árulják el hova ment az apjuk. Innentől kezdve, védve gyermekeiket, ha nem akarták, hogy értsék tótul beszéltek amúgy meg magyarul. Nem is tanították meg a kicsiket az ősi nyelvre. Akit kuláknak kiáltottak ki attól elvették földjét, házát, vagyonát. Ki lehetet kulák? Bárki akinek gyümölcsöse volt az 4 szorzóval számolták , akinek szőlője azt 5 szorzóval számolták. Így lett, hogy az 5 hold gyümölcsössel rendelkező Valach János is megkapta a kulák bélyeget, hátra hagyva mindent kis tehenével és hűséges puli kutyájával haza költözött az ősi házba Szarvasra az Urbancsok tanyára. Ahol napról napra fogyott. Ahogy Tarajon a lakosok és a tanyák, csendesen, lassan tartott a falurombolás. De így tűnt el Disznóhalma, Királyság, Décs. Most itt állunk az öntöző csatorna partján. Lábunk mellett kő áll mi hirdeti hajdan itt ember élt és iskola is állt.

Urbancsok Anett vagyok, 17 éves.

Szarvasi Vajda Péter Evangélikus Gimnázium tanulója.